مقاله مروری (مروری توصیفی)

رسیدگی به اختلافات گمرکی در پرتو مقررات اقتصادی و ملاحظات اخلاقی بازار

امیرحسین نوربخش[۱]، دکتر علی اکبر گرجی ازندریانی[۲*]، دکتر اسدالله یاوری[۲]

۱. گروه حقوق عمومی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. گروه حقوق عمومی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

(تاریخ دریافت:۱۳۹۹/۵/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۷/۲۶)

چکیده

زمینه: گمرک در دنیای تجارت امروز یکی از مهم ترین ارکانی است که به تنظیم روابط بازرگانی میان اشخاص حقیقی و حقوقی، حقوق خصوصی، عمومی و بین المللی می پردازد. از جمله بازیگران این عرصه علاوه بر دولت ها و شرکت های ملی و فرا ملی، پدیده ای نو ظهور به نام بازار است. بازار نقش مهمی در توجه به ارزش ها در فعالیت های اقتصادی و گمرکی دارد و زمانیکه در تعاملات اقتصادی ضمن حفظ ارزش ها امکان دسترسی به بازارهای اخلاقی فراهم شود اقتصاد اخلاقی شکل می گیرد. با توجه به اهمیت گمرک و بازارهای اخلاقی در اقتصاد مقاله حاضر با هدف مروری بر راه های رسیدگی به اختلافات گمرکی در پرتو مقررات اقتصادی و ملاحظات اخلاقی بازار شکل گرفت.

نتیجه گیری: اعمال حق آزادی تجارت اما به عنوان یک آموزه ی لیبرال از نسل های حقوق بشر، خواه نا خواه، سبب ایجاد برخی نا برابری ها در عرصه ی اجتماعی و فعال شدن دولت ها و نظام های صنفی برای کنترل و نظارت قانونی بر مناسبات اقتصادی جامعه شده است. در این خصوص، نقش افرینی تنظیم مقررات اقتصادی با توجه به ملاحظات اخلاقی بازار در رسیدگی های گمرکی که توسط نهادهای اداری و شبه قضایی مدیریت می شود، امری مهم و تاثیر گذار تلقی می گردد. بررسی ها نشان می دهد تاثیر گذاری تنظیم مقررات اقتصادی و توجه به ملاحظات اخلاقی بازار در حل دعاوی گمرکی حقوق ایران از منظر ماهوی شامل تحلیل اقتصادی حقوق مقرراتی و تطبیق با اصول حکم رانی شایسته و از منظر تحلیلی بر نقش دادرس فعال در نظم رگولاتوری و اهمیت توجه به قانون در رسیدگی به اختلافات گمرکی است.

کلیدواژگان: حل اختلافات گمرکی، مقررات گذاری اقتصادی، ملاحظات اخلاقی بازار

سرآغاز

شاید تصور گردد که تجارت دلیل حقیقی ظهور امری به نام گمرک است. اما این فرضیه چقدر می تواند صحیح باشد؟ اگر دولتی وجود نداشت که به سیاست گذاری[۱]، قانون گذاری[۲] و در نهایت مقررات گذاری تنظیمی بپردازد، ایا اساسا معنا و نهادی مترقی به نام گمرک وجود می داشت؟ بدون شک خیر. دو زیست بودن ذات و ماهیت گمرک به عنوان امری که میان حقوق خصوصی و عمومی زیست می کند، سبب شده تا جهت گیری تحلیل های حقوقی تغییراتی اساسی کنند. به ویژه حقوق نرم زنده که عمدتا در دادگاه های اداری و نهاد های شبه قضایی تولید می شود. دعاوی ای که از قوانین و مناسبات گمرکی تولید می شوند معمولا میان دولت، تجار، شرکت ها و شهروندان هستند.

همچنین برای دستیابی به اقتصاد اخلاقی[۳] رسیدگی به اختلافات گمرکی[۴] می بایست با توجه به ملاحظات اخلاقی بازار یا به عبارتی دیگر بازارهای اخلاقی[۵] صورت گیرد (۱و ۲). بازارهای اخلاقی فضاهایی هستند که مصرف کنندگان در آنجا محصولاتی را خریداری می کنند که یک مفهوم استاندارد، از منافع اجتماعی[۶] و زیست محیطی داشته باشند (۳). بنابراین در گمرک نیز به عنوان مرزبان اقتصادی می بایست منافع اجتماعی و زیست محیطی را به عنوان رکن اصلی بازار اخلاقی مورد توجه قرار دهد. در این مقاله تلاش شده تا تاثیر گذاری تنظیم مقررات اقتصادی و توجه به ملاحظات اخلاقی بازار در حل دعاوی گمرکی حقوق ایران از دو منظر ماهوی و تحلیلی دیده شود.

نویسندهٔ مسئول: نشانی الکترونیکی: aliakbar.gorji11@gmail.com

تحلیل ماهوی

الف) تحلیل اقتصادی، حقوقی و مقرراتی

همان گونه که مشخص است یکی از وظایف دولت ها، برنامه ریزی برای پیشرفت و توسعه است. رفع موانع تولید و نیز تجارت که بی شک یک پایه ی بی بدلیش گمرک است، هدف اصلی این برنامه ریزی است. تحلیل های اقتصادی حقوق نظم گمرکی ایران را فاقد توانمندی های لازم برای این موضوع می داند. اما ظرفیت های این وادی را هرگز نادیده نمی گیرد. تحلیل تنظیم گرانه بی شک یک راهکار مناسب برای افزایش دقت و بهره وری در ساختار تنظیمی گمرکات است. (۴) مهم ترین مقرارت حقوقی مرتبط با افزایش بهره وری در ساختار گمرک و حل اختلافات گمرکی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱-سیاست انزوای تنظیمی

سیاست انزوای تنظیمی[۷] به عنوان بخشی از سیاست گذاری عمومی به وسیله مقررات گمرکی، به وجود آمد. سیاست مزبور در فرانسه در سال ۱۶۶۴ به وسیله کلبر عملی شد و به منظور حمایت از تولیدکنندگان اجناس داخلی (مثلا منع خروج بعضی از کالاهای به خصوص مثل غلات برای جلوگیری از قحطی) و حمایت از مصرف کنندگان داخلی بود و منع صدور پشم و پنبه در بعضی از کشورها باعث حمایت صنایع ملی می‌شد.در انگلستان نیز در سال ۱۶۵۱ به وسیله کرامول و در اتریش در قرن هیجده و همین طور در پروس این سیاست اجرا گردید. (۵)نتیجه سیاست مزبور این بود که دولت‌ها کم تر پیمان تجارتی بین خود منعقد می‌نمودند و فقط پیمان تجارتی مهمی که در این زمان وجود داشت می‌توان پیمان بین انگلستان و اسپانیا را در سال ۱۷۰۳ که متضمن شرط کشور کامله الوداد بود، نام برد. در ایران این سیاست به شکلی ساختار مند و صحیح دنبال نشد و دولت ها یکی پس از دیگری برای کنترل بازار با هدف حمایت از تولید ملی نظام تعرفه گذاری خاصی را حاکم نمودند که تماما حاصل مقررات جاریه تنظیمی بود. در طولانی مدت این رویه های گمرکی سبب انزوای سیستم تجاری ایران شد و به جای رقابت عملا انحصار ایجاد کرد.

۲-سیاست آزادی تجارت تنظیم بخش

بعد از جنگ بین‌الملل اول ۱۹۱۸- ۱۹۱۴ با این که ماده ۲۳ پیمان جامعه ملل مقرر داشته بود که اعضای جامعه تصمیمات لازم اتخاذ خواهند کرد تا آزادی تجارت و ارتباط و ترانزیت تامین گردد و نسبت به یکدیگر رفتار عادلانه خواهند نمود و با این که پیمان مشترک ۱۹۳۰ امضاء کنندگان پیمان را وادار و مجبور می‌کرد تا یک سال حقوق گمرکی خود را افزایش ندهند ولی روز به روز دولت‌ها به طرف سیاست حمایتی پیش می رفتند و هر کشوری می خواست با محصولات صنعتی و کشاورزی خود، به خود کفایی برسد را قانع و اداره کند و به همین مناسبت سیاست مخصوصی به نام یا همان کافی برای خود، به وجود آمد و سیاست حمایتی[۸] به صورت حقوق گمرکی سهمیه‌بندی، جایزه به تولید و غیره خودنمایی کرد. در نتیجه در اواخر قرن ۱۸ و ۱۹ دولت‌ها بیشتر متمایل به سیاست حمایتی بودند و پس از جنگ دوم، باز برای برانداختن حقوق گمرکی شدید و تقلیل آن اقداماتی در پیش است و دولت‌ها می‌کوشند تا شاید آزادی تجارت مستقر گردد. از جمله کنفرانس ۱۹۴۷ در آمریکا تشکیل شده و اغلب دولت های تنظیم گر در آن شرکت کردند. (۶) همچنین نیاز است مشخص شود دولت‌ها به چه دلیل سعی می کنند در تجارت خارجی دست داشته باشند و به چه دلیل به اخذ حقوق گمرکی و غیره متوسل می‌شوند؟ می‌توان گفت علت دخالت دولت‌ها در بازرگانی خارجی و اخذ حقوق گمرکی و سایر حقوق دیگر دو چیز است:دولت‌ها می‌خواهند به وسیله وضع مقررات به اخذ عوارض گمرکی از مناسبات کالاهای وارده و صادره استفاده مالی نمایند زیرا امروزه رقم مهمی از بودجه کشورها را عواید حاصله از کالاهای وارده و صادره تشکیل می‌دهد و کم تر کشوری پیدا می‌شود که این منظور و هدف را در ایجاد عوارض گمرکی نادیده بگیرد. (۷) دولت‌ها می‌خواهند با وضع حقوق و سرحدات گمرکی وضع تجارت را تنظیم نمایند به نحوی که اهالی کشور بتوانند به بهترین وجهی از تجارت خارجی استفاده نمایند. خیلی روشن است که با اعمال این محدودیت ها، برخی اختلافات نیز میان مودی و ممیز این عوارض گمرکی پیش می اید که در ایران نیز سبب گشایش پرونده های فراوانی شده است.

ب) تحلیل اخلاقی

۱-شفافیت تنظیمی[۹]

در ساختار اقتصاد امروز دسترسی به اطلاعات مالی بسیار مهم است. به نظر می رسد که بر اساس آمارهای سازمان جهانی شفافیت رتبه کشورهای بازی گر تجاری در منطقه خاورمیانه خیلی مناسب نیست. در این آمارهای عمدتا کشورهای اسکاندیناوی در رتبه های برتر هستند. کشورمان ایران هر روز ترقی هایی را در این راستا دارد. محققین علم مدیریت و حقوق اداری بر این باور هستند که اصولا تمامی فسادها از عدم شفافیت و محرمانگی بیخود سرچشمه می گیرند. (۸) لذا اصل بر شفافیت است. طبق تئوری چراغ های دایسی حقوقدان انگلیسی در شرایط اضطراری فقط شفافیت حاکم نیست. نظم گمرکی ایران در صورت رعایت این معیار می توان سرمایه گذاران خارجی را جذب نماید. بخشی از این محرمانگی حاصل مداخله تنظیم گر نهادهای اجرایی هستند که حضور قانونی شان را خیلی غلیظ نموده است و نباید این روند دائمی باشد. این پروسه ها می تواند فرایند دادرسی های شبه قضایی در ساختار گمرک را مخدوش کند. (۹)

۲-حاکمیت قانون

می بایست در نظام اداری و نیز عرف حاکم بر گمرک ضابطه ها به کلی بر رابطه ها حاکم گردند. سلسله مراتب قوانین باید در کلیه موارد رعایت گردد. منظور این است که اگر در جایی قانون مصوب مجلس داشتیم، دیگر نمی شود با تصویب آئین نامه و مقررات، قانون را دور زد و باید قاعده سازی مرتبی در این خصوص صورت گیرد تا به جای نظم گمرکی شاهد آنارشیسم در این زمینه نباشیم. فلذا باید مقررات گذاری اقتصادی و اجتماعی ما تسهیل کننده ی بازرگانی بوده و نقش دولت

تنظیمی را بازی نماید و نه این که حق و تکالیف اضافی بر تجار و بازرگانان وضع نماید. (۱۰)همه ی فعالان سپهر گمرک کشور و حتی تجار خارجی حق دارند بخش نامه ها و قوانین مربوطه را در دسترس داشته باشند. در نظام حقوقی ما نظارت رئیس مجلس بر مقررات گذاری توسط قانون اساسی پیش بینی شده است. (۱۱)

۳-مسئولیت پذیری[۱۰] تنظیم گران

در یک نظم اداری بایسته و مطلوب دولت مسئولیت تمامی اقداماتش را می پذیرد. رانت و فرصت تجاری و اقتصادی باد آورده معنا ندارد و احساس مسئولیت های میان تمامی بازی گران بازارهای گمرکی جریان داشته و نوعی سوسیالیسم بازار حاکم است. در این شرایط عرضه و تقاضای دستوری معنا ندارد و دولت تعرفه گذاری و مجوز دهی را به صورت گفت و گویی و با توجه به اقتضائات روز مشخص می نماید. لذا مقررات گذاری دستوری بی معناست. و باید اگر نرخی تصویب می گردد، نزد اهالی بازار مقبولیت لازم را داشته باشد. عدم پاسخ گویی در این خصوص سبب ادخاش در نظم قانون گذاری درجه ی دوم می شود. (۱۲)

٤-انعطاف پذیری[۱۱]

دولت و دیگر بازی گران رژیم گمرکی باید در تصمیم گیری ها و نظام دستور دهی از انعطاف لازم برخوردار بوده و خود را با مقتضیات روز و تکنولوژی وفق دهند. البته این به معنای سستی و عدم رعایت سلسله مراتب اداری نیست. بلکه می بایست تصمیم گیری ها با رعایت همه ی جوانب بوده و سنجیده باشد. چرا که عمده ی مستندات در نظم حقوقی دادرسی اداری گمرکی به این بخش نامه هاست. اعلام تعرفه های خلق الساعه و سیاست گمرکی نامشخص کار را بر کوشش گران این وادی دو زیست اداری و اجتماعی تنگ خواهد کرد و تنها راه برای ابطال چنین مقرراتی ابطال آن در دیوان عدالت اداری است.

تحلیل شکلی

در تحلیل نظم شکلی حاکم بر مناسبات مقرراتی گمرک در ایران، بازگشایی برخی اصول دادرسی نوین باید مورد توجه قرار گیرد و امکان سنجی امور گمرکی در ان بررسی شود:

الف- تحلیل اقتصادی[۱۲]، حقوقی و مقرراتی: نقش دادرس فعال در نظم رگولاتوری

چنان چه علمای حقوق گفته اند، دادرسان کیفری تفاوتی مهم با دادرسان مدنی دارند و ان این است که دادرس جزایی اصطلاحا فعال است و به تحصیل دلیل از طریق نهاد دادستانی می پردازد.(۱۳) اما دادرس مدنی صرفا به دنبال حل و فصل دعوا از طریف فصل خصومت است و به نتیجه ی دادرسی می اندیشد و نه کیفیت حقیقی آن. دادرس اداری نیز که در حقوق ما نیاز به تقویت بنیادی دارد، چرا که بی تفاوت بودن دادرس معضلات و آسیب هایی را متوجه دادرسی های اداری اختصاصی و به ویژه دادرسی امور گمرکی خواهد کرد. در این خصوص استقلال دادرس اداری بسیار مهم است. اختیار وضع مقررات و یا مقررات زدایی برای حل دعاوی گمرکی ممکن .

۱-تعریف مقرراتی از تخلفات گمرکی

هر طور اظهار یا اقدام عملی مغایر قانون یا نظام‌نامه‌ی گمرک، جدا از تعریف و مصادیق قاچاق، خواه متضمن خسارت مالی دولت باشد خواه خیر تخلف گمرکی نامیده می‌شود. اما درباره تخلفات گمرکی این سوال مطرح است که ماهیت حقوقی این تخلفات چیست؟ به عبارت دیگر آیا موضوع و مقررات مربوط به تخلفات گمرکی نوعا در حوزه‌ی جزایی است یا مدنی؟ یا این که تاسیس حقوقی جداگانه ای می‌باشد؟عمده استدلال کسانی که ماهیت تخلفات گمرکی را کیفری می‌دانند بر این مبناست که اولا: فرض بر این است که قانون گذار اصطلاحات و واژه‌ها را در جایی که باید استعمال می‌کند. (ماده‌ی ۲۵۶ ،آیین‌نامه‌ی اجرایی قانون امور گمرکی سابق) از آن جا که در ترمینولوژی های حقوق واژه‌های «تخلف» و «جریمه» در حوزه‌ی اداری قرار می‌گیرند. بنابراین عقیده بر کیفری نبودن تخلفات گمرکی خلاف اصل است و قابل قبول نمی‌باشد. ثانیا: تعیین جریمه در تخلفات گمرکی همان جریمه‌ی نقدی است که به صورت مجازات از آن استفاده می‌شود. در مقابل مخالفین کیفری بودن ماهیت تخلفات گمرکی در رد دلایل فوق چنین استدلال می‌کنند:اولا: درست است که مقنن برای رساندن معانی و مفاهیم خاص از کلمات و اصطلاحات معینی استفاده می‌کند، ولی استفاده از واژه‌ی تخلف به این معنی نیست که لزوما برای القا و بیان اعمالی به کار برده می‌شود که انجام آن اعمال لزوما مصداق نوع خاصی از جرایم، یعنی امور خلافی، محسوب شود، بلکه واژه‌ی تخلف به معنای سرپیچی یا روگردانی، دارای معانی عام است و می تواند شامل مصادیق کلیه‌ی اعمال و ترک افعالی باشد که از لحاظ جزایی و مدنی و حتی اخلاقی انجام یا ترک آن بر عهده‌ی انسان می‌باشد که از آن سر پیچی شده است. (۱۴) ثانیا: آیین رسیدگی به تخلفات گمرکی و مراجع رسیدگی کننده به آن اختصاصی است. در واقع مرجع رسیدگی به اختلافات گمرکی، کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی است (ماده‌ی ۵۱ قانون امور گمرکی سابق).که در شمار دادگاه‌های اختصاصی اداری محسوب می‌گردد. ثالثا: با توجه به تعیین جریمه‌ی تخلفات گمرکی از طرف گمرک (غیر از حکم دادگاه جزایی) و فقدان وصف جزای نقدی، هر گاه اظهارکننده‌ای از پرداخت جریمه‌ی مقرر امتناع ورزد، نمی‌توان به استناد ماده‌ی ۱ قانون نحوه‌ی اجرای محکومیت‌های مالی در امر جزایی او را زندانی کرد، بلکه باید مطابق تبصره‌ی ذیل ماده‌ی ۱۵ قانون امور گمرکی و بعد از قطعیت آن، از طریق عملیات اجرایی مطابق آیین نامه‌ی اجرای قانون مالیات‌های مستقیم جهت دریافت آن، عمل نمود. (۱۵)

۲-نقش قانون گذاری اداری در رسیدگی به اختلافات گمرکی

تعریف متفاوتی از اختلافات گمرکی در مقررات گمرکی به عمل نیامده. بلکه تنها تخلفات گمرکی تعریف شده و با توجه به این که تخلفات

گمرکی[۱۳] یکی از از مصادیق اختلافات گمرکی است نمی‌توان این تعریف را به تمام اختلافات گمرکی تعمیم داد. مقررات گذاری گمرکی به عنوان تنظیم گر شریان تجارت بین الملل و مرزبان تجاری دولت ها، نقش فراوانی در به اجرا درآوردن برنامه های عظیم اقتصادی هر دولت دارد و به عنوان یکی از منابع مهم درآمدهای دولت، جایگاه ویژه‌ای در ساختار اقتصادی هر کشور دارد. چون تدابیر دولت در زمینه ترانزیت کالاها و خدمات، حمایت از صنایع داخلی، کمک به پیشبرد صادرات کالاهای غیرنفتی، تسهیل ورود مواد اولیه و یا اجناس واسطه‌ای و ... بدون وجود مقررات گمرکی قابل اجرا نخواهد بود . (۱۶)

ب- تحلیل اخلاقی : رعایت اصول دادرسی عادلانه

خیلی ها عقیده دارند که در نظام رگولاتوری ایران اصول دادرسی عادلانه[۱۴] رعایت نشده است. می دانیم که حقوق عمومی دانش مربوط به مناسبات درونی و برونی دولت است.عمل حکمرانی گمرکی ماهیتا مبتنی بر اقتدار و یک جانبه گرایی است. (۱۷)در یک سو، فرمان راندن است و در سوی دیگر فرمان بردن. اقتدار-بنیان بودن موضوعات حقوق عمومی پیامدهای متفاوتی را در این عرصه رقم می زند. به عنوان مثال، پس از شکل گرفتن یک عمل حقوقی حقوق عمومی مانند وضع آیین نامه، اصولا چاره ای جز فرمان برداری و اطاعت باقی نمی ماند. گمرک جمهوری اسلامی ایران این امر با دنیای تعاملی و گفت و گو محور حقوق خصوصی متفاوت است. در عرصه حقوق خصوصی اصل بر آن است که توافق و رضای طرفین قانون ساز و مقررات گذاری در ان جایگاهی ندارد اما در عرصه حقوق عمومی اراده تنظیمی دولت منشا حق و تکلیف است. یکی از عرصه های اعمال این اراده تنظیم نظام دادرسی ها بر اساس اصول دادرسی عادلانه است که در طولانی مدت باعث افزایش رضایت مندی و حقانیت دولت نزد شهروندان خواهد شد. انان باید در محاکم گمرکی احساس امنیت شبه قضایی داشته باشند. (مادهی ۲۶۷ :آیین‌نامه‌ی اجرایی قانون امور گمرکی جدید)

۱-حق دسترسی به وکیل

هر شهروند یا شخص حقیقی و حقوقی که در فرایند دادرسی گمرکی شرکت می کند، حق دارد به وکیل دسترسی داشته باشد. امنیت شبه قضایی او باید تامین شود. دادرسی اداری سالم، بخشی از پروسه ی تنظیم بازار است که معمولا با برنامه ریزی تنظیم گری توسط دول مدرن امروز منظم می گردد. البته این فرایند صرفا با دخالت گری دولت ها ممکن نیست بلکه باید سازمان های حرفه ای چون انجمن های صنفی کارفرمایی و نظام های حرفه ای نیز در اجرای ان همکاری نمایند. (۱۸) تصمیم به نگه داشتن و یا ورود اجناس یا کالاهای گمرکی برای ورود به کشور نیز یک سیاست مقررات گذارانه در راستای کنترل قیمت هاست که دعاوی گمرکی فراوانی را ایجاد می کند. نیز می بایست بتوانند در مراجع اداری اختصاصی مثل کمیسیون های حل اختلاف گمرکی وکیل خود را به همراه داشته باشند. نیز حق تجدید نظر خواهی و اعتراض به آرا مراجع شبه قضایی و اداری این چنینی را هم دارند. (۱۹)

۲-وجود نظام ابلاغات به عنوان یک حق برای طرفین دعوی

برخی عقیده دارند که نهادهای دادرس اداری و شبه قضایی دادگاه نیستند و نباید اصول دادرسی و ابلاغات را رعایت کنند! برابر مقررات، طرفین هر دعوی از جمله دعاوی گمرکی حق دارند تاریخ رسیدگی را بدانند و تاریخش نیز به آنان دقیق ابلاغ گردد. حتی اگر مانند پرونده های گمرکی یکی از طرفین دولت باشد. به هر حال تخلفات گمرکی این طور تعریف شده است: (۲۰) «هر نوع اظهار یا اقدام عملی مغایر قانون یا نظام‌نامه‌ی گمرکی، گذشته از تعریف و مصادیق قاچاق، خواه متضمن زیان مالی دولت باشد، خواه خیر، تخلف گمرکی نامیده می‌شود».طبق تعریف فوق آن چه در خصوص تخلفات اهمیت دارد این است که الزامای اقدامی عملی مخالف قانون یا آیین‌نامه‌ی گمرکی صورت می‌پذیرد، اما در خصوص سایر مصادیق اختلافات گمرکی، تنها از جهت فکری در خصوص نحوه‌ی اجرای قانون یا آیین‌نامه‌ی گمرکی، میان گمرک و صاحب کالا اختلاف وجود دارد ولی این اختلاف نظر جامه‌ی عمل به خود نمی‌پوشد .(۲۱) به طور مثال در فرض اختلاف در طبقه‌بندی کالا یا اختلاف در تعیین ارزش کالای ورودی یا سایر اختلافات در اجرای مقررات صادرات و واردات و دیگر و مقررات امور گمرکی، میان گمرک و صاحب کالا، در واقع عمل خلاف قانون انجام نمی‌شود و صرفاا در زمینه‌ی نحوه‌ی برداشت از آیین نامه و چگونگی اعمال آن اختلاف حاصل می‌گردد. تنها در خصوص اضافه یا کسر دریافت وجوهی که وصول آن بر عهده‌ی گمرک می باشد، اشتباه در تفسیر و اعمال قانون، جنبه‌ی عملی به خود می‌گیرد. (۲۲) اما اگر نظام ابلاغات دقیقا رعایت نشود، نمی توان نظم درستی برای رعایت عدالت و انصاف شبه قضایی و اداری ایجاد نمود. زیرا که فرصت ارائه ی دقیق دلایل به شرکت، فرد یا دولت مورد نظر داده نشده و موجبات تضییع حقوق افراد را فراهم می آورد.(مادهی ۲۸ :قانون امور گمرکی جدید)

۳-کیفیت استنادات قضایی

چنان که شاهد هستیم متاسفانه کیفیت رسیدگی ها در نظام شبه قضایی ما پایین است و آن چنان که باید اصول ان رعایت نمی شود. صدور ارای چند خطی با استدلالات و استنادات ضعیف، امکان ارتقای نظام حقوق گمرکی ما را از بین برده است. در حالی که نسلی جدید از دولت های پسا رفاه هستند که پست رگولاتور یا نسل چهارمی نیز خوانده می شوند. تمام فرایند تنظیم مقررات اقتصادی –اجتماعی که گمرک نیز شاملش می شود، توسط انان انجام و برنامه ریزی می گردد.(۲۳). در اواخر قرن ۱۸ سیاست تجارتی کشورها تحت تاثیر عقاید دانشمندان قرار گرفته و صورت تقریبا آزاد را به خود گرفت و پیمان‌های چندی میان انگلستان- فرانسه (پیمان ادن) منعقد شد که به جای منع ورود کالا، حقوق گمرکی معتدلی جایگزین آن گردید. در فرانسه سیاست آزادی تجارت با برقراری حقوق گمرکی تقریبا بیست درصد ارزش کالا تامین گردید و همین طور در آمریکا تعرفه‌های گمرکی معتدلی برقرار شد. (۲۴) سیاست حمایت تجارت (جنگ ۱۸۱۴- ۱۸۰۶) موجب شد که

دوباره(کشورها به طرف سیاست حمایتی برگشت نمایند. در پیش نویس لایحه مزبور به مزایای قانون جدید به شرح زیر اشاره شده است :-برای کنترل اسناد اطلاعات پیشرفته به خصوص برای مسافرین از فناوری و نرم افزار استفاده شده است.ارزش کالا با توجه به هزینه خدمات مزبور و جزء ارزش اصلی کالا محاسبه می شود. (مادهی ۲۷ :قانون امور گمرکی سابق)

٤-نقد رویه قضایی

نظام مقررات گذاری گمرکی ما از نبود یک وحدت رویه قضایی و شبه قضایی و اداری جدا رنج می برد. حضور گاه و بی گاه نهادهای سیاسی و قضایی چون شورای نگهبان و دیوان عالی کشور و مداخله ی غیر تنظیمی انان در نظم گمرکی کشور باعث نا هنجاری های حقوقی زیادی شده است(۲۵). بر طبق مقررات موجود حقوق و عوارض گمرک کشور را وصول و به خزانه دولت واریز می‌نماید. بنابراین حقوق گمرکی[۱۵] از انواع مالیات‌های غیرمستقیمی است که تحت شرایط خاص اقتصادی به منظور حفظ و حمایت از صنایع داخلی در مقابل رقابت کالاهای مشابه خارجی و کسب درآمد برای دولت اخذ می‌شود. برای این که به اهمیت نقش مالی گمرک پی برده شود، باید توجه داشت که قسمت قابل توجهی از درآمد بودجه مملکت را وجوه حاصل از گمرک تشکیل می دهد(۲۶).

نتیجه گیری

اعمال حق آزادی تجارت اما به عنوان یک آموزه ی لیبرال از نسل های حقوق بشر، خواه نا خواه، سبب ایجاد برخی نا برابری ها در عرصه ی اجتماعی و فعال شدن دولت ها و نظام های صنفی برای کنترل و نظارت قانونی بر مناسبات اقتصادی جامعه شده است. در این خصوص، نقش افرینی تنظیم مقررات اقتصادی با توجه به ملاحظات اخلاقی بازار در رسیدگی های گمرکی که توسط نهادهای اداری و شبه قضایی مدیریت می شود، امری مهم و تاثیر گذار تلقی می گردد. بررسی ها نشان می دهد تاثیر گذاری تنظیم مقررات اقتصادی و توجه به ملاحظات اخلاقی بازار در حل دعاوی گمرکی حقوق ایران از منظر ماهوی شامل تحلیل اقتصادی حقوق مقرراتی و تطبیق با اصول حکم رانی شایسته و از منظر تحلیلی بر نقش دادرس فعال در نظم رگولاتوری و اهمیت توجه به قانون در رسیدگی به اختلافات گمرکی است.

برای اصلاح مقررات سازمان گمرک به همراه آن کاهش و پیش گیری از اختلافات گمرکی نظیر سایر سازمان‌ها و نهادهای اداری و مدیریتی کشور مجبور به گزینش راهکارهای مقرراتی و تنظیم مقرارات اقتصادی مبتنی بر اخلاق بازار هستیم. به طور کلی چه در گمرک و چه در سایر نهادها، اگر حاکمیت اخلاق و قانون مستقر گردد شفافیت امور بوروکراتیک بالا تر رفته و در نهایت نظام شایسته سالاری با تمامی ملزومات و نتایج آن بر قرار می شود، خصوصی‌سازی به طور صحیح و اصولی تحقق می‌پذیرد، دولت الکترونیک با کمک تدوین مقررات اقتصادی به دور از قواعد دست و پاگیر اداری، رانت بازی ها و ... تشکیل شده و در منابع حقوق اداری و مدیریت دولتی تقلیل می یابد و از تجارب سایر دول و سازمان‌های بین‌المللی در راستای ارتقا و بهبود رویه‌ها و کارکردها بهره‌جویی می گردد و در نهایت ساختار و سازمان‌هایی کاراتر به وجود خواهد آمد. راهکارهای اصلاحی را برای کاهش اختلافات گمرکی در چند عنوان زیر می‌توان خلاصه کرد:

۱-اصلاح دقیق مقررات گمرکی، و ساده‌سازی گردش کار.

۲-بالا بردن کارایی نیروی انسانی تدیون گر مقررات، با استفاده از برقراری دوره‌های تخصصی جهت آموزش و پژوهش در امور تقریر گمرکی.

۳-تخصص گرایی و شایسته سالاری، جذب نیروهای مفید، ترویج فرهنگ سلامت اداری، توجه به اخلاق حرفه ای و آموزش فن‌آوری‌های جدید به مدد مقررات زدایی.

۴-تقویت نظام ارزشیابی و تشویق پرسنل و مدیران بخش رگولاتوری برتر.

۵-تلاش در جهت شفاف سازی نظام اداری پست رگولاتور و عملیاتی گمرک از طریق اطلاع رسانی دقیق.

۶-ایجاد وحدت رویه در اجرای مقررات گمرکی.

۷-اختصاص اختیار لازم در امور اجرایی برای مدیران تنظیم گر.

۸-گسترش تشکیلات اداری از طریق شناسایی و واگذاری وظایف، امور و فعالیت‌های قابل واگذاری گمرک به بخش غیردولتی بر اساس مصوبات دولت تنظیمی.

۹-تخصیص بودجه برای اصلاح و نوسازی بر اساس اولویت‌های تنظیم گرانه.

۱۰-واگذاری امور تخلیه، بارگیری و انبارداری به شرکت انبارهای عمومی و یا بخش خصوصی با مجوز سازمان های تنظیم مقررات.

۱۱-عضویت در پیمان بین المللی ساده و هماهنگ سازی روش‌های گمرکی (کیوتو) و رعایت استانداردهای آن در رویه‌های گمرکی و ترخیص کالا.

۱۲-بهره‌گیری از تجربیات دیگر سازمان‌ها و هم چنین گمرک سایر کشورهای جهان در جهت پیشرفت فرآیندهای اجرایی در بخش رگولاتوری.

۱۳-پیوستن به سازمان تجارت جهانی(WTO) و معاهده بین المللی تعرفه و تجارت(GOT) نزدیکی هر چه بیشتر به استاندارد های جهانی و به روز رسانی دانش گمرکی با تصویب مقررات مربوطه.

ملاحظه های اخلاقی

موضوعات اخلاقی همچون؛ سرقت ادبی، رضایت آگاهانه؛ انتشار چندگانه و ... در پژوهش حاضر موردتوجه قرارگرفته‌اند.

واژه نامه

سیاست گذاری 1. Policy

قانونگذاری 2. Legislation

10. Yahyaee H. (1975). Customs and its role in the Iranian economy. M.A thesis. Tehran University. (In Persian).
11. Burns S. (2007). The legislative and regulatory reform bill 2006; A Legilative Trojan Horse. USA: Hart Publishing.
12. Michael JH. (2014). Business law and the legal environment. 2nd ed. USA: Fesno City College.
13. Hodavand M. (1999). Special administrative courts in administrative law of Iran. [M.A Thesis]. Tehran: Shahid Beheshti University. (In Persian) .
14. Ranjbar-Biranvand AN. (2010). Customs violations and rulings issued by the customs dispute resolution and appeals commission. 1st ed. Tehran: Ghanoon Publication. (In Persian) .
15. Garshasbi M. (1970). Familiarity with the pathology of customs and trade in a 20-year perspective. 1st ed. Qom: Pardis Qom Publication. (In Persian).
16. Caranta R, Andenas M, Fairgrieve D. (2004). Independent administrative authorities. British Institute of International and Comparative Law; 12.(۱)
17. Navidi A.(1999). Comprehensive culture of customs affairs. 1st ed. Qom: Pardis Qom Publication. (In Persian).
18. Craig, Paul P. (2003). Administrative law. 5th ed. USA: Sweet & Maxwell Publication.
19. Dewees DN. (1983). The regulation of quality: products, services, workplaces and the environment. 1st ed. London: Butterworths Publication.
20. Timothy L. (2019). EU customs law.3rd ed. Londn: Oxford University Press.
21. Fairgrieve D.(2004). Pragmatism or principle? the use of agencies in public service provision in the United Kingdom. 2nd ed. London: Oxford University Press.
22. Yektaee M. (1976). History of Iran customs and ports and shipping organization. 1st ed. Tehran: Danesh Publication. (In Persian).
23. Jordana J, Levi-Faur D. (2004). The politics of regulation in the age of governance. USA: Edward Elgar Publication.
24. Grobel AO. (2008). A converged regulator? in Colin Robinson (ed.), Governments. USA: Edward Elgar Publication.
25. Shadfar M. (2009). Handling customs disputes and ways to improve it. [M.A Thesis]. Tehran: Shahid Beheshti University. (In Persian) .
26. Ralph F. (2017). International trade law including the WTO. 2nd ed. USA: West Academic Publishing).

3. Ethical economics	اقتصاد اخلاقی
4. Customs disputes	اختلافات گمرکی
5. Ethical markets	بازارهای اخلاقی
6. Social benefits	منافع اجتماعی
7. Regulatory isolation policy	سیاست انزوای تنظیمی
8. Supportive policy	سیاست حمایتی
9. Regulatory transparency	شفافیت تنظیمی
10. Responsibility	مسولیت پذیری
11. Flexibility	انعطاف پذیری
12. Economic analysis	تحلیل اقتصادی
13. Customs violations	تخلفات گمرکی
14. Fair judgement	دادرسی عادلانه
15. Custom's law	حقوق گمرکی

References

1. Biabani H, Hasan E, Hadizadeh-Moghadam B. (2020). Marketing ethics and designing a green process model in the pharmaceutical industry. Ethics in Science and Technology; 15(2). (In Persian) .
2. Ebrahiminejad M, Askari M. (2019). The relationship between ethics and social marketing. Ethics in Science and Technology; 14(4). (In Persian).
3. Charkhtab-Moghadam J, Esmaeeli M. (2020). The relationship between ethical marketing and online business. Ethics in Science and Technology; 15(1). (In Persian).
4. Gorji AA. (2016). Legalization of policy. 2nd ed. Tehran: Khorsandi Publication. (In Persian).
5. Ahmadi A. (2008). Customs law includes customs rights, obligations and violations. 1st ed. Tehran: Myzan Publication. (In Persian).
6. Baldwin R, McCruden C. (1996). Regulatory agencies: an introduction to conclusions. England: Oxford University Press.
7. Samadi-Ghoushchi Z. (2004). Construction violations in the Iranian legal system: types of violations, methods of investigation, execution of opinions. 2nd ed. Isfahan: Jungle Publication. (In Persian) .
8. Arabi M. (2005). Strategic planning of the customs of the Islamic Republic of Iran. 2nd ed. Tehran: Publication of the Cultural Research Office of the Customs of the Islamic Republic of Iran. (In Persian) .
9. Becker GS. (1982). 'Pressure groups and political behavior. England: Cambridge University Press.